

(המשך מעמוד 14)

הדוכנים שלאורך רחוב הראשי של השוק כשהם פתוחים ועמוסים לעייפה במלוא כבודתם. כרגיל.

הרוכלים המיועזים צרחו כדרכם בקר דש, עקרותיהבית נגררו בכבדות עם סלי-הן העמוסים, הקבצנים עבדו שעות נוספות, שקחיהעירייה השקיפו על החגיגה הגדולה מעל לכוסות קפה מהביל.

מגהצים רם. כימעט שלא ניכר כל הבדל בין יומי הגדול של שוק הכרמל לבין ימייהחול שלו במשך השנה כולה, פרט לדבר אחד: ערימת-אשפה ענקית שנאספה באחת מפנינותיו. סביב ערימת ריחנית זו התקבצו רבים, צעירים כקנים, בתששם אחר מציאות. הנבירה הקדחתנית העלתה שלל רב: עצמות, מעיים, ראשי-בהמות. כל העם הרב הזה, שבא להוג עם שוק הכרמל את שעתו הגדולה, התגודד מרפק אל מרפק, שכם אל שכם, וכיתת רגליו

מישרד מוכר לפרס. עם השפעה מישקית רבה, עם מנגנון מוכר וצייתן, עם תקציבים גדולים ועם אפשרויות-ההופעה פומביות רבות.

מישרדההסברה (שנודע להיות מישרדי-התעמולה) טרם הוקם. הוא יורכב כולו מגופים קיימים במיסגרות אחרות, עם פקדים הליואיליים לשרים אחרים, שחלקם הם מיריבי פרס. תקציביו יהיו קטנים. סמכויותיו יהיו מוגבלות לתחומי פנים בלבד. אבל פרס לא היסס. הוא בחר במישרד-ההסברה, ציניקאים שענו שלא היה ספק שכך יבחר. כיוון שהכינוי "שמעון פרס" מת" דבק כפרס עוד בימים בהם לא חלם להיות שר, אלא שהפעם נראה היה שפרס בחר במישרד-התעמולה לא רק מסיבות אנוכיות, אלא כמחווה חברית לחברו משה דיין.

מישרדהתעמולה עשוי להקנות לעומד בראשו השפעה כימעט מוחלטת על כל אמי-ציעיהתיקשורת הממלכתיים, לדבר תהיה חשיבות מיוחדת כבר בשבועות הקרובים, כאשר יתפרסמו מסקנות-הביניים של ועדת אגרנט, החוקרת את מחדלי המילחמה. מסקנות הוועדה, המורות והחלטיות ככל שיהיו, לא יהיו בבחינת גזר-דין, אלא פסק-דין בלבד. הן יהיו מעין קביעת עובי-דוח ומימצאים מבלי להסיק את המסקנות המתחייבות מהם.

עם פירסום מסקנות-הביניים והמסקנות הסופיות, יהיה מישקל מכריע לפירוש שי-ינתן להם על-ידי דעת-הקהל ועל-ידי אמי-ציעי התיקשורת שיעצבו את דעת-הקהל. צורת הטיפול של אמצעי התיקשורת הממלכתיים עלולה להשפיע על החלטות הממשלה ועל תגובת הציבור. זאת תהיה שעתו הגדולה של מישרדהתעמולה, בה ייבחן כוחו ובה תידרש נאמנותו של איש כמו שמעון פרס — לאיש כמו משה דיין, למשל. בין כל הסיבות האחרות, המקנות בכל מישרד רוני חשיבות יתר למישרד-התע-

בניהעונו, הם עשו רושם עמוק מאודי. נאומיהם של פעדיה מרצבי-אנו וויקטור טייאר נשמעו במזי-עקה ובהתרנשות. הסקנדליוזם הי-זר, שהוכן מראש על-ידי אנשים באנאליוזם, רק הפחית מרושם הי-דברים.

בסופו של דבר, לא היה ברור לגמרי היכן עומדים הפנתרים. פעמים רבות הצ"ביעו בעד הצעות הליכוד הימני, וזכו בתמיכתו של הליכוד (בדרך של הימנעות הליכוד בהצעות הפנתרים). הפנתרים חששו לדבר בפה מלא על השלום, ולא-כלישכן על השטחים המוחזקים והעניין הפילסטיני. זה אינו פופולרי בשכונות. אך איך אפשר לדבר ברצינות על חי-סול העוני, על מביצע לאומי כביר לסחיי-מת הפער, על מיסטר של רווחה — כא-שר מוציאה המדינה 15 מיליארד לירות בשנה על טאנקים ומטוסי-קרב? הסיסמה שהושמעה לפני דור — "תותחים או חמ"א?" היא אמת פשוטה. בהעדר התמודדות רצינית עם בעייה זו, כל הדיבורים על

את כל העסקצייקים שהצביעו הפעם נגדו. הם רכבו עליו, וכשהגיעו — ירדו ממנו ובעטו בו. כפי שהיה צפוי. אחרי הבחירות התפטר לפתע, בלי כל סי-בה סבירה — וכך מנע מעצמו את האפי-שרות לפתוח את ועדת ההסתדרות. לזא התפטר, לא היה איש יבוק-למנוע ממנו את הזכות למסור את הדו"ח, להשמיע את דעתו ולהי-לחם עליה. ההתפטרות כלאיעת-היתה הסתלקות מן האחריות, בריחה מן המאבק.

מקורה בעמדו העקרוני של בן-אח-רון, ששום דבר הקיים מחוץ למיפלגת-העבודה אינו חשוב. הוא מזכיר במיקצת את הבולשביקים הקשישים, אשר עונו בבתי-הכלא של סטאלין וקיבלו את הדין, מתוך נאמנות למיפלגה. בן-אחרון בא לשיבת הפתיחה, אך לא לאף ישיבה אחרת. הוא לא טרח להיות נוכח בוויכוח הכללי. אילו נכח בו לא היה איש מעז לשלול ממנו את זכות-ה-דיבור. אך הוא לא רצה לדבר — הוא

בפתיחה: בקר מתווכח עם בן-אחרון

רצה שהמיפלגה תתחנן בפניו לבוא ולני-אום. את זאת היא לא עשתה. בפני זאת לחמנו בעד בן-אחרון, מפני שהוא מסמל כיום, בעיני מאות-אלפים, את דרך העצמאות והקידמה של ההסתדרות. והרי העיקרון חשוב יותר משינוינות אישיים.

חמאה או תותחים?

תהויובוהו, שהשתרר בעיקבות מחוליהשקרים סביב בן-אחרון, היה רק מעין חוליה אחרונה בשרשרת של התפרעויות, שהתחילה מייד עם עצרת הפתיחה.

ההתפרעות אורגנה על-ידי הפנתרים הי-שחורים. הם החליטו, כנראה, שבעידן הי-טלוויזיה זחי השיטה הפשוטה והזולה בי-יותר למשוך תשומת-לב, בייוחד בשכ-בות שאינן מתעניינות בנאומים.

תכסית זהו הצורה. אמצעי-התקשורת הבליוז את ההתפרעו-יות המפוכרות, פעם אחר פעם, וקומץ הפנתרים הפך מדיפעם ל-מוקד הוועידה.

אולם חוששני שזהו תכסית קצר-רואי, ובניסודו גם מטופש. הליכוד-הדמוקרטיה דרושים כדי להגן על המיעוט. אין למי-ערש שום עניין לשבש את הגוהל הסדרי-שהרי אם יישבר הגוהל, יהיה המיעוט הי-קורבן הראשון. הרוב אינו זקוק להגנה, וכאשר הרוב מתפרע — חוששהדיבור של המיעוט יהיה הקורבן הראשון.

הפיכת הבריונות לדרך פוליטית היא שיטה הרתיסכנות. הדבר עלול בנקל ל-הישמש מן הידיים, ולהפוך לגולם בעל פרצוף אחר לגמרי. המאה ה-20 ראתה יותר מדי תנועות שהפכו את האלימות ו-הבריונות לדגל.

למעשה לא היה הדבר ררוש-מדי. כאשר דיברו פנתרים אמרי-תים (זהבדיל מן העסקנים שהתי-לבשו עליהם) מעי הדופן, והשי-מיעו במימים פשוטות את מצוקת

הפער נשארים בגדר דמגוגיה או מי-ש-אלות תמימות.

תקרית פרטית

אני חייב לומר כאן כמה מילים על התקרית שאני עצמי הייתי מעו-רב בה, והסותרת כאילו את אשר אמרתי זהרעעה על הבריונות. מה גם שתקרית זו זכתה בפירסום רב יותר מכל הדברים הי-חשובים והרציניים שאמרנו מעל בימת הוועידה.

זה היה כך: הגשנו שורה ארוכה של הסתייגויות להצעות-ההחלטה שבשולו במיטבת. ההס-תייגויות שלנו נגעו לכל הנושאים — החל בהשלטת הדמוקרטיה בהסתדרות וכלה בי-מדיניות סוציאליית נאורה. בין השאר התייחסנו גם לפרק המדיני, ותבענו שלום בין ישראל והעם הפלסטיני, תוך הענקת הזכות להגדרה לאומית עצמית לפלסטינים. נתן אלמוזלינו, עסקן קשיש של המע-ר (אחדות-העבודה), השיב להסתייגויות בנאום מוכן מראש. בין השאר טען ש-הפידאיון דוגלים בהגדרה עצמאית כדי להשמיד את מדינת-ישראל, וכי, הדברים לא היו רציניים, ולא היה שום צורך להת-רגש. דברים דומים, וברמה דומה, נאמרו לי פעמים רבות בכנסת.

אולם בדברי אלמוזלינו והשתרי-ככו כמה מישפטים, שמוכרחים היו להתפרש כאילו גם ההצעות שלנו מובילות לחיסוד המדינה. על זה איי-אפשר היה לעבור בשתיקה. אילו קרה הדבר בכנסת, הייתי יתוקח קריאת-ביניים להפרכת הדברים, או מר-סר בסוף הישיבה, "הודעה אישית". אך מה עושים בוועידה של 1501 איש, שבה אין כל אפשרות של תשובה? קמתי ממקומי, פסעתי לעבר הבמה, עליתי עליה והתייצבתי לפני אחרון בקר, שניהל את הישיבה. אמרתי לו בשקט ובאדיבות שעליו להפסיק את הנואם ולבקש ממנו לחזור בו מדבריו. בקר הופתע. ישבנו יחד שנים רבות (המשך בעמוד 26)

ציץ' מסייר בשוק צועדים במרץ

מולה, אין ספק שהיה זה שיקול מכריע בהעדפתו של פרס את מישרדההסברה. ומה עם האלוף (מיל), אחרון יריבי? גם אותו הומינה גולדה ערב הרכבת הי-במשלה. היא הודיעה לו כי ייאלץ לבחור במישרד. אותו הואיל שני עמיתיו להשאיר לו: מישרדהתחבורה.

תברואה

הילולת ניקיון

רק שיק הכרמל לא ידע שהגיע יום הניקיון הגדול למי שחשב שבים א', ה-17 במארס 1974, שנקבע על-ידי ערייתההחדשה של תל-אביב-יפו כיום הניקיון והטהור של שוק הכרמל, ישבות השוק מכל מלאכתו וילבש פנים חדשות, חגיגות — ציפתה הפתעה. בצהרי יום החגיגה הגדולה כבר ניצבו

האשפה בשוק הכרמל מלכלים במרץ

בתוך הזפת השחורה, הטרייה, שכיסתה את הכביש הראשי שאומנם נסלל מחדש, אבל השוק אינו רק הרחוב הראשי. הוא מורכב מהמון סימטאות המתפללות זו בתוך זו, שם נמשך הכל כרגיל. כאשר שימו לסלול את הכביש הראשי, חזרו לשם מייד הדוכנים והרוכלים. מדיפעם הגיח ממעלה הרחוב מכבש-ענק שפילס לו דרך בין המון האדם, לא ברור איך. יישר את עיקבות-הרגלים הר-בות שהוטבעו במישטח השחור הרך וגיהץ לתוכו גם את נחלי-הדם והאשפה שהוזרמו אליו מבתי-המיטבחים סביב. לפתע נדלק אור אדום: חוזה-המבצע, שלמה (ציץ') להט, ראשהעירייה החדש צועד במרץ — בכבודו ובעצמו. אין מספיק זפת. מיבצע יפה, אין ספק. יפה — אבל רק במקומות שרואים. בסימטאות הקטנות, למשל, איי-אפשר היה לראות אף כתם אחד של זפת טרייה. "למה לא סוללים את הרחוב נחליאלי?" שאל אחד הרוכלים, בהצביעו על רחוב שבכבישו בורות המלאים מים מצחצחים. "הנה, פה יש מיסעדה לצד הרחוב", אומר הרוכל, "וגם הרבה חנויות. אבל פה לא רואים אז זה לא מעניין אף אחד. "ניקיון זה דבר טוב", אמר, לאחר מדי-שבה, "אבל השוק הזה כבר לא יכול להיות ראות טוב, אף אחד מהדוכנים לא באותה צורה, באותו גודל או באותו מצב. רוב הדוכנים שבורים ומתמוטטים. צריך לתקן — ואין כסף לתקן! אז צובעים!"